

ปัจจัยพลังอำนาจของชาติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
National Power Factors according to The Philosophy
of Sufficiency Economy

รวิช ตาแก้ว

Ravich Takaew

เมธา หริมเทพาธิป

Metha Harimtepathip

พจนนา มาโนช

Phortchana Manoch

วราภรณ์ พงศ์ธรพิสุทธิ์

Waraporn Pongthonpisut

ปริยะพงษ์ คุณปัญญา

Preeyapong Khunpanya

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Suan Sunandha Rajabhat University

E-mail: metha.ang@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 9 สิงหาคม 2565

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 12 เมษายน 2566

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 22 มิถุนายน 2566

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้เป็นวิจัยเชิงปรัชญาโดยวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่เสริมสร้างปัจจัยพลังอำนาจของชาติ และเป็นการประยุกต์ใช้แนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่เสริมสร้างปัจจัยพลังอำนาจของชาติเพื่อสร้างความรู้ใหม่ ผลการศึกษาพบว่า หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักการที่มีพลังอำนาจในตัวเองที่มีความสามารถในการสร้างสรรค์ ปรับตัว ร่วมมือ และแสวงหาเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดี และเสริมสร้างปัจจัยพลังอำนาจของชาติทั้ง 11 ปัจจัย ซึ่งเป็นปัจจัยภายในที่ส่งเสริมให้เกิดพลังอำนาจของชาติใน 3 ระดับ คือ 1. ระดับบุคคล มีปัจจัยความเชื่อ ศาสนา จริยธรรมและความจงรักภักดี ปัจจัยการศึกษา และปัจจัยอุดมการณ์ของชาติและผู้นำ เป็นปัจจัยภายในระดับบุคคล 2. ระดับสังคม มีปัจจัยภายในที่เป็นฐานจากระดับบุคคลที่ต้องเสริมด้วย ปัจจัยประชากร ปัจจัยลักษณะประจำชาติ และปัจจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี 3. ระดับชาติและประเทศ มีปัจจัยภายในที่เป็นฐานจากระดับบุคคล สังคม มีปัจจัยที่ต้องเสริมต่อด้วย ปัจจัยการทหาร ปัจจัยทรัพยากรธรรมชาติ ปัจจัยเศรษฐกิจ และ

ปัจจัยความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและการทูต พลังอำนาจทั้ง 3 ระดับนี้มีปัจจัยประวัติศาสตร์เป็นปัจจัยเสริมอีกปัจจัยหนึ่งที่ทุกระดับต้องตระหนัก เพราะเป็นปัจจัยที่ทำการควบคู่ไปพร้อมกับระยะเวลาในแต่ละช่วงของการสร้างพลังอำนาจของชาติและประเทศ การอภิปรายผลพบว่า การนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ร่วมกับพลังอำนาจของชาติทั้ง 11 ปัจจัยเป็นการยกระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ชุมชน สังคม และประเทศได้ ทั้งเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่สามารถนำไปสู่การพัฒนาสังคมแห่งการแบ่งปันทั้งในระดับพื้นที่ ระดับองค์กร และระดับบุคคลและครอบครัว ประเทศ และภูมิภาค

คำสำคัญ: ปัจจัยพลังอำนาจของชาติ, ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง, บุคคลและครอบครัว

ABSTRACT

This study was the philosophical research conducted to examine the Philosophy of Sufficiency Economy supporting the national power factors, and applying the Philosophy of Sufficiency Economy supporting the national power factors to establish new knowledge. The results showed that the Philosophy of Sufficiency Economy was the principle with self-power in creativity, adaptation, collaboration, and acquisition to develop the good quality of life, and to reinforce all 11 national power factors, which were the internal factors encouraging the national power in 3 levels: 1) individual level comprising the belief, religious, ethical, and loyalty factor, educational factor, and national idealism and leadership factor; 2) social level comprising internal factors from the individual level that had to be supported by the demographical factor, national attribute factor, and scientific and technological factor; and 3) national level comprising internal factors from the individual and social levels, which had to be supported by military factor, natural resource factor, economic factor, and international relationship and diplomatic factor. Such power in 3 levels had to be supplemented by the historical factor that should be recognized by all levels because this factor had to be done along with each period of creating the national power. The results indicated that applying the Philosophy of Sufficiency Economy with the national power in 11 factors helped shift the quality of life of general people, communities, society, and country, and enhance new knowledge, which leads to the development of sharing society in the local area level, corporate level, individual and family level, national level, and regional level.

Keywords: national power factor, Philosophy of Sufficiency Economy, individual and family

1. บทนำ

แนวคิดพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตรทรงวางหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไว้ ในทหรศนะทางปรัชญานันว่าเป็นปรัชญาประยุกต์และเป็นปรัชญาจริยะ การศึกษาวิจัยที่ผ่านมาส่วนมากมุ่งการศึกษาปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในเชิงสังคมศาสตร์ตามกระแส

ความคิดตามยุคสมัยใหม่ ขาดการศึกษาในมิติทางปรัชญาและมนุษยศาสตร์ ซึ่งเป็นฐานความคิดจุดเริ่มต้นที่สำคัญและเป็นพื้นฐานสำหรับการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้และขยายเข้าสู่ศาสตร์สาขาต่าง ๆ ตามพรศนะของมนุษยศาสตร์

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตอบสนองต่อความต้องการของสังคม ตั้งแต่สังคมระดับครอบครัว กลุ่มสังคมในชนบท สังคมในเมืองและในระดับประเทศ การนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับใช้กับองค์กรหรือสาขาวิชาชีพต้องปรับองค์ประกอบที่เป็นฐานความรู้ในแต่ละสาขาวิชาของแต่ละวิชาชีพก่อน เพราะเกณฑ์ความพอเพียงไม่ใช่เกณฑ์ที่มีกฎเกณฑ์คงที่ แต่เป็นเกณฑ์ที่สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามสถานการณ์หรือบริบทที่เกิดขึ้นจากผลของความพอประมาณและความพอเพียงที่นำไปประยุกต์ใช้ตามแก่นสาระของศาสตร์ในแต่ละสาขาวิชาต่าง ๆ ที่ได้สร้างสรรค์เป็นองค์ความรู้โดยเฉพาะของแต่ละสาขาวิชา ดังนั้นถ้าหากต้องการนำเกณฑ์ความพอเพียงตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้กับองค์กรต่าง ๆ เกณฑ์ความพอเพียงที่เกิดขึ้นควรปรับประยุกต์มาจากความพอประมาณตามศักยภาพทางด้านความรู้ทั้งหมดขององค์กรนั้น ๆ ดังนั้นองค์กรจึงต้องพัฒนาเกณฑ์ความพอเพียงขึ้นใหม่เพื่อใช้ตามศักยภาพขององค์กรนั้น ๆ ทั้งในด้านเงื่อนไขความรู้และเงื่อนไขคุณธรรม รวมทั้งมาตรการความจริงที่นำไปสู่องค์ความรู้ขององค์กร และความประพฤติดีเพื่อใช้เป็นกฎ ระเบียบควบคุมการทำงานและจริยธรรมของบุคคลภายในองค์กรให้มีความพอเพียงตามศักยภาพที่แท้จริงขององค์กรนั้น ๆ

การประยุกต์ใช้ในระดับบุคคลสามารถนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับใช้ได้ โดยใช้เกณฑ์ความพอเพียงมาเป็นเกณฑ์ความประพฤติสำหรับการจัดการตนเองในแต่ละประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการใช้ชีวิตตามวิถีชีวิตประจำวัน ซึ่งเป็นเกณฑ์ความต้องการของแต่ละบุคคล หลักการประการสำคัญในการปรับประยุกต์ใช้ต้องดำเนินการในขั้นเริ่มต้นคือการมองตนเองโดยใช้เงื่อนไขความรู้และเงื่อนไขคุณธรรม โดยใช้ความพอประมาณและความพอเพียงที่ตัดสินใจเลือกแล้วว่าเหมาะสมกับสถานการณ์ของตนเองในขั้นเบื้องต้นและเป็นเงื่อนไขภายในของแต่ละบุคคล เพื่อใช้เป็นฐานในการพัฒนาของตน

การประยุกต์ใช้ในระดับสังคม เมื่อเริ่มต้นจากการพัฒนาของตัวบุคคลในสังคมแล้วค่อยพัฒนาเป็นการพัฒนาในกลุ่มของสังคม เมื่อดำเนินการในกลุ่มของสังคมได้หลายกลุ่ม จึงมีการรวมตัวกันเป็นเครือข่ายในกลุ่มที่มีอาชีพเดียวกัน โดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้เกณฑ์ความพอประมาณและความพอเพียงมาเป็นเกณฑ์ควบคุมความสัมพันธ์ช่วยเหลือซึ่งกันและกันภายในเครือข่ายกลุ่มของสังคม ทั้งในด้านวิชาชีพและระดับท้องถิ่น ตั้งแต่หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ และจังหวัด ดังนั้นการประยุกต์ใช้ในระดับสังคมต้องพัฒนาการประยุกต์ใช้ในระดับบุคคลให้มั่นคงแล้วจึงรวมตัวกันเป็นกลุ่ม เป็นเครือข่าย โดยมีรัฐทำหน้าที่ในการสนับสนุน ส่งเสริมให้เกิดกิจกรรมอย่างต่อเนื่องเพื่อสร้างความมั่นคง ยั่งยืนสืบไป

สำหรับในระดับประเทศนั้นสามารถนำหลักการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงปรับการประยุกต์ใช้เกณฑ์ความพอเพียงและความพอประมาณเป็นเกณฑ์ในการควบคุมความสัมพันธ์ช่วยเหลือต่อกันในแต่ละกลุ่มโดยใช้ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มเป็นขั้นเริ่มต้นแล้วจึงค่อยขยายเพิ่มขึ้นเป็นระดับประเทศและระดับนานาชาติ

เนื่องจากพลังอำนาจของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นพลังอำนาจที่มีกำลังในการยกระดับความสามารถในดำรงชีพของแต่ละบุคคลตามศักยภาพของตนเองด้วยการประกอบอาชีพตามที่ตนเองสนใจหรือมีเสียงเรียกร้องจากภายในให้ดำเนินการตามต้องการของตนเอง ดังนั้นในการส่งเสริมเพื่อให้เกิดเป็นพลังอำนาจของชาติ รัฐต้องดำเนินการบทบาทการจัดกิจกรรมส่งเสริม สนับสนุนให้มีกิจกรรมในการสร้างบุคคลกลุ่มและการรวมกลุ่มของบุคคลให้ร่วมกันทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่องหลายหลายในทุกสาขาอาชีพ พลังอำนาจของบุคคล กลุ่มและเครือข่ายในกลุ่มในทุกระดับจะค่อยสะสมพลังอำนาจจนเกิดเป็นพลังอำนาจของชาติในที่สุด

ผลจากการศึกษาเรื่องที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยพลังอำนาจของชาติของพลตรีธรรมบุญ วิถี (2559) พบว่าปัจจัยพลังอำนาจของชาติมีองค์ประกอบ 11 ปัจจัย ดังนี้ 1) ปัจจัยด้านภูมิศาสตร์ 2) ปัจจัยด้านประชากร 3) ปัจจัยด้านทรัพยากรธรรมชาติ 4) ปัจจัยด้านความเชื่อ ศาสนา จริยธรรม และความจงรักภักดี 5) ปัจจัยด้านลักษณะประจำชาติ 6) ปัจจัยด้านกำลังทหาร 7) ปัจจัยด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี 8) ปัจจัยด้านการเศรษฐกิจ 9) ปัจจัยด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและการทูต 10) ปัจจัยด้านการศึกษา และ 11) ปัจจัยด้านอุดมการณ์ของชาติและภาวะผู้นำ ทั้ง 11 ปัจจัยล้วนมีความสำคัญไม่ด้อยไปกว่ากัน ถ้านำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเสริมสร้างปัจจัยพลังอำนาจของชาติน่าจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาประเทศ

ดังนั้นเพื่อศึกษาว่าพลังอำนาจของชาติทั้ง 11 ปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบขึ้นพื้นฐานของปัจจัยพลังอำนาจของชาตินั้น หากดำเนินการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสามารถเสริมสร้างปัจจัยพลังอำนาจของชาติได้หรือไม่ ทั้งนี้เพื่อเป็นการสร้างองค์ความรู้ใหม่และสามารถประยุกต์ใช้เป็นแนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่เสริมสร้างปัจจัยพลังอำนาจของชาติในระดับบุคคล สังคม และประเทศต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่เสริมสร้างปัจจัยพลังอำนาจของชาติ

2.2 เพื่อสร้างความรู้ใหม่และประยุกต์ใช้แนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่เสริมสร้างปัจจัยพลังอำนาจของชาติ

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้วิธีวิจัยทางปรัชญา ซึ่งเป็นการวิเคราะห์เนื้อหาและการตีความเชิงปรัชญาจากเอกสารที่เกี่ยวข้องและบทความทางวิชาการ โดยมีขั้นตอน ดังนี้

3.1 รวบรวมข้อมูลและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และปัจจัยพลังอำนาจของชาติด้านเศรษฐกิจ 11 ปัจจัย ประกอบด้วย 1) ปัจจัยด้านภูมิศาสตร์ 2) ปัจจัยด้านประชากร 3) ปัจจัยด้านทรัพยากรธรรมชาติ 4) ปัจจัยด้านความเชื่อ ศาสนา จริยธรรม และความจงรักภักดี 5) ปัจจัยด้านลักษณะประจำชาติ 6) ปัจจัยด้านกำลังทหาร 7) ปัจจัยด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี 8) ปัจจัยด้านการเศรษฐกิจ 9) ปัจจัยด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและการทูต 10) ปัจจัยด้านการศึกษา และ 11) ปัจจัยด้านอุดมการณ์ของชาติและภาวะผู้นำ

3.2 จำแนกมโนคติหลัก และวิเคราะห์เนื้อหา

3.3 การตีความเนื้อหาเชิงปรัชญา วิเคราะห์เนื้อหาเชิงปรัชญาเพื่อหาความสัมพันธ์(Relation)ระหว่างหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับปัจจัยพลังอำนาจของชาติ

3.4 สรุปผลการตีความ การวิเคราะห์ และขยายความ

3.5 อภิปรายผล

4. สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาพบว่า หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีพลังอำนาจในการยกระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิต และมีความครอบคลุมในเรื่อง จิตใน 3 ลักษณะ กล่าวคือ เมื่อทำงานในระดับบุคคล มีลักษณะเป็นสาระแห่งชีวิตเป็นจิตวิญญาณ (soul) และเป็นจิตที่รู้คิดทำการคิดในสมอง (mind) โดยมีประสาทสัมผัสเป็นตัวเชื่อมกับโลกภายนอก และเมื่อทำงานเศรษฐกิจพอเพียงเป็นเครือข่ายหรือองค์กร มีลักษณะเป็นความคิดและเจตจำนง (spirit) ของเครือข่ายหรือองค์กร

ด้วยเหตุนี้ หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจึงเป็นหลักการที่มีพลังอำนาจในตัวเองที่มีความสามารถในการสร้างสรรค์ ปรับตัว ร่วมมือ และแสวงหา เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดี โดยมีลักษณะ ดังนี้

1) อำนาจในการสร้างสรรค์ เป็นการใช้ความรู้แบบสหวิทยาการที่มีความหลากหลายสาขาตามบริบทของพื้นที่และการนำไปใช้ ดังที่ได้วิเคราะห์แยกแยะไว้ให้เห็นสาระทางปรัชญาในแง่มุมของศาสตร์สาขาต่าง ๆ เมื่อนำมาสร้างสรรค์ ก็เกิดเป็นความใหม่อย่างต่อเนื่อง

2) อำนาจในการปรับตัว เป็นกำลังความสามารถในการจัดสรรสาระแห่งชีวิตให้มีความสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมเพื่อการดำรงชีพ พัฒนาและทำกิจกรรมต่าง ๆ ตามความอยากรู้ อยากเข้าใจ และเพื่อความสุข

3) อำนาจในการร่วมมือ เป็นการพึ่งพา อิงอาศัย ช่วยเหลือ เกื้อกูล เพื่อการจัดสรรสาระแห่งชีวิตให้มีความสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมเพื่อการดำรงชีพ พัฒนาและทำกิจกรรมต่าง ๆ ตามความอยากรู้ อยากเข้าใจ และเพื่อการสร้างความสุขร่วมกัน

4) อำนาจในการแสวงหา เป็นสืบค้น แสวงหา สร้างความคิดใหม่ หาแนวทางการสร้างสรรค์ การปรับตัว และสร้างความร่วมมือ เพื่อการสร้างความสุขร่วมกัน

อำนาจที่กล่าวมาทั้งหมดนี้เป็นพลังอำนาจที่มีอยู่ในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ในประเด็นความเป็นชาติและประเทศมีองค์ประกอบหลักมาจากฐานความคิดปรัชญาของภูมิศาสตร์ ปรัชญาของมนุษยศาสตร์และปรัชญาของสังคมศาสตร์ ซึ่งทำให้เกิดปัจจัยพลังอำนาจในแต่ละประเด็น ดังนี้

ปัจจัยที่ 1 ปัจจัยด้านภูมิศาสตร์ ตามแนวคิดปรัชญามีฐานความคิดมาจากปรัชญาธรรมชาติที่มีความเชื่อว่า ทุกสิ่งมีความสามารถในการทำการ และเป็นที่ตั้งของชาติและประเทศ

ปัจจัยที่ 2 ปัจจัยด้านประชากร เป็นองค์ประกอบที่เกิดจากความคิดปรัชญาของมนุษยศาสตร์และปรัชญาของสังคมศาสตร์ ที่อยู่ในกรอบของความเป็นชาติ และประเทศ และเป็นพื้นฐานของการพัฒนาประเทศ

ปัจจัยที่ 3 ปัจจัยด้านทรัพยากรธรรมชาติ มีฐานความคิดมาจากปรัชญาธรรมชาติและปรัชญาของภูมิศาสตร์ การนำทรัพยากรมาประยุกต์ใช้เป็นศักยภาพของประชากรที่มีความรู้และมีจิตสำนึกที่ดีเพื่อประเทศ

ปัจจัยที่ 4 ปัจจัยด้านความเชื่อ ศาสนา จริยธรรม และความจงรักภักดี มีฐานความคิดมาจากปรัชญาของมนุษยศาสตร์ ปรัชญาของศึกษาศาสตร์ ปรัชญาของการทหาร ปรัชญาของอุดมการณ์ของชาติและปรัชญาของจริยศาสตร์ ซึ่งเป็นพื้นฐานในการสร้างอุดมการณ์ของชาติและประเทศ

ปัจจัยที่ 5 ปัจจัยด้านลักษณะประจำชาติ มีฐานความคิดมาจากปรัชญาที่ครอบคลุมทุกสาขา แต่ส่วนมากกล่าวถึงในประเด็นรูปแบบทางความคิด รูปแบบการดำเนินชีวิตในวิถีชีวิตประจำวัน ลักษณะนิสัย

ปัจจัยที่ 6 ปัจจัยด้านการทหาร มีฐานความคิดมาจากปรัชญาครอบคลุมทุกสาขาที่อยู่ในกรอบของความเป็นชาติและประเทศ ทำหน้าที่ปกป้อง ค้ำครอง ดูแล และรักษา เพื่อความร่มเย็นเป็นสุขของชาติและประเทศ

ปัจจัยที่ 7 ปัจจัยด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มีฐานความคิดมาจากปรัชญาของธรรมชาติ และปรัชญาของมนุษยศาสตร์ ในส่วนของญาณปรัชญาหรือญาณวิทยา เป็นส่วนของการสร้างสรรค์และพัฒนาองค์ความรู้ทั้งภายนอกและภายในประเทศ

ปัจจัยที่ 8 ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ มีฐานความคิดมาจากปรัชญาของเศรษฐศาสตร์ ปรัชญาของคณิตศาสตร์ ปรัชญาของมนุษยศาสตร์ ปรัชญาของสังคมศาสตร์ เป็นการจัดการเพื่อการสร้างความสมดุลในการอุปโภคและบริโภคทั้งภายนอกและภายในประเทศ

ปัจจัยที่ 9 ปัจจัยด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและการทูต มีฐานความคิดมาจากองค์ประกอบหลักของความเป็นชาติและประเทศทั้งปรัชญาของภูมิศาสตร์ ปรัชญาของมนุษยศาสตร์ ปรัชญาของสังคมศาสตร์ และปรัชญาของประวัติศาสตร์ การจัดการเพื่อการสร้างสัมพันธ์ที่ดีกับนานาประเทศ

ปัจจัยที่ 10 ปัจจัยด้านการศึกษา มีฐานความคิดมาจากปรัชญาของมนุษยศาสตร์และปรัชญาของสังคมศาสตร์ ซึ่งเป็นปัจจัยหลักในการพัฒนาบุคคล และสร้างสรรค์ความรู้ใหม่ ๆ

ปัจจัยที่ 11 ปัจจัยด้านอุดมการณ์ของชาติและภาวะผู้นำ มีฐานความคิดมาจากปรัชญาของอุดมการณ์ของชาติ ปรัชญาของภาวะผู้นำ ตามแนวคิดปรัชญาของมนุษยศาสตร์ ปรัชญาของสังคมศาสตร์ และปรัชญาของประวัติศาสตร์ เป็นปัจจัยที่ส่งเสริมให้การจัดการทั้งภายนอกและภายในมีเป้าหมายในการพัฒนาที่ชัดเจน

ผลจากการตีความและวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยพลังอำนาจของชาติกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า ทั้ง 11 ปัจจัยเป็นปัจจัยภายในที่ส่งเสริมให้เกิดพลังอำนาจของชาติใน 3 ระดับ คือ

1. *ระดับบุคคล* มีปัจจัยความเชื่อ ศาสนา จริยธรรมและความจงรักภักดี ปัจจัยการศึกษา และปัจจัยอุดมการณ์ของชาติและผู้นำ เป็นปัจจัยภายในระดับบุคคล
2. *ระดับสังคม* มีปัจจัยภายในที่เป็นฐานจากระดับบุคคลที่ต้องเสริมด้วย ปัจจัยประชากร ปัจจัยลักษณะประจำชาติ และปัจจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
3. *ระดับชาติและประเทศ* มีปัจจัยภายในที่เป็นฐานจากระดับบุคคล สังคม มีปัจจัยที่ต้องเสริมต่อยอดด้วย ปัจจัยการทหาร ปัจจัยทรัพยากรธรรมชาติ ปัจจัยเศรษฐกิจ และปัจจัยความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและการทูต

พลังอำนาจทั้ง 3 ระดับนี้มีปัจจัยประวัติศาสตร์เป็นปัจจัยเสริมอีกปัจจัยหนึ่งที่ทุกระดับต้องตระหนัก เพราะเป็นปัจจัยที่ทำการควบคุมไปพร้อมกับระยะเวลาในแต่ละช่วงของการสร้างพลังอำนาจของชาติและประเทศ

ในทรรศนะทางปรัชญาแนวคิดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงยอมรับได้ว่า พลังอำนาจของชาติทั้ง 11 ปัจจัยเป็นปัจจัยภายในที่เสริมปัจจัยพลังอำนาจของชาติด้วยการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปดำเนินการขับเคลื่อนเพื่อยกระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน เพราะคุณค่าของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ที่การใช้เกณฑ์ความพอเพียง ความพอประมาณสำหรับใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีมีความสุข และนำไปสู่สังคมแห่งการแบ่งปัน

การประยุกต์ใช้ในระดับพื้นที่ เป็นการนำปัจจัยหลักด้านภูมิศาสตร์มาเป็นแกนหลักในการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเป็นการคำนึงถึงสภาพที่ตั้ง สภาพภูมิประเทศ สภาพภูมิอากาศ และทรัพยากรธรรมชาติ เรื่องราวต่าง ๆ ทางกายภาพในแต่ละพื้นที่ เรื่องราวของมนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับภูมิประเทศ ภูมิอากาศ ภูมิศาสตร์การคมนาคม ภูมิศาสตร์การพัฒนา ข้อมูลทางภูมิศาสตร์ แผนที่เกี่ยวกับพื้นที่ การทำแผนที่ อ่านแผนที่ ภาพถ่ายทางอากาศและวิศวกรรมที่เกี่ยวข้องกับการวางแผน ซึ่งหมายความรวมถึงภูมิสังคมและภูมิวัฒนธรรมด้วย ปัจจัยเสริมที่นำมาพิจารณา คือ เรื่องที่เกี่ยวกับมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ และประวัติศาสตร์

การประยุกต์ใช้ในระดับองค์กร เป็นการนำปัจจัยด้านอุดมการณ์ซึ่งรูปแบบความคิดที่เชื่อมโยงและสัมพันธ์กันเป็นระบบในความเชื่อและการเข้าใจปัจจัยภายในตนเองกับสิ่งภายนอก มีประกอบ 3 ส่วน คือ ปรัชญาของสังคมศาสตร์ ปรัชญาของการเมือง ปรัชญาของประวัติศาสตร์ และมีปรัชญาของมนุษยศาสตร์เป็นแกนหลักในการดำเนินการ ซึ่งเป็นปรัชญาของมนุษยศาสตร์ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับจิตสำนึกและเจตจำนงของมนุษย์ที่ต้องการแสดงออกมาในวิถีชีวิตประจำวัน และเป็นสาระของความเป็นจริงที่สัมพันธ์กับความจริง ความดี และความงาม ระหว่างตนเองกับสังคม

ในทรรศนะปรัชญาของมนุษยศาสตร์ เป็นการสร้างและพัฒนาความเชื่อ ศาสนา จริยธรรม และความจงรักภักดีให้เกิดขึ้นในกระบวนการคิดของบุคคลจำเป็นต้องผ่านการศึกษา อบรม ให้เข้าใจถึงอุดมการณ์ขององค์กรหรือหน่วยงานที่มาจากเป้าหมายและหน้าที่องค์กรที่สัมพันธ์กับปรัชญาของภูมิศาสตร์ ปรัชญาของประวัติศาสตร์ ปรัชญาของสุนทรียศาสตร์ ปรัชญาของจริยศาสตร์ โดยมีปรัชญาของธรรมชาติ ปรัชญาของสังคมศาสตร์ เป็นหลักการแกนหลัก

ในทรรศนะปรัชญาของสังคมศาสตร์ เชื่อว่าคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา โดยมีวัตถุประสงค์ สิ่งแวดล้อม สังคมและวัฒนธรรม มีแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์ทำหน้าที่จัดการให้ทุนเจือ แบ่งปันให้ทุกคน กินอยู่อย่างมีความสุข เพื่อให้การดำเนินการที่เป็นระบบชัดเจน จึงมีองค์กรเข้ามาทำหน้าที่จัดการเพื่อให้เกิดการแบ่งปันที่ดี ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจึงเป็นความสุขของทุกคน องค์กรที่เกิดขึ้นจึงมีองค์กร 2 ลักษณะ คือ องค์กรที่ไม่แสวงผลกำไรกับองค์กรแสวงหาผลกำไร

การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในระดับองค์กร มีประเด็นสำคัญที่ต้องดำเนินการในประการแรกของการประยุกต์ใช้คือบุคลากร ซึ่งต้องมีกิจกรรมสร้างการรับรู้ในระดับต่าง ๆ ให้ครบถ้วนทุกชั้นคือ

ให้มีการรับรู้ รับทราบ เข้าใจ และเข้าถึง จากนั้นเริ่มพัฒนาที่เริ่มต้นจากการพัฒนาความคิด ในระดับบุคคล และครอบครัว

การประยุกต์ใช้ในระดับบุคคลและครอบครัว บุคคลแต่ละมีระบบความคิดและความเข้าใจของตนเอง วิธีการเรียนรู้เกิดขึ้นตามศักยภาพของแต่ละคน การอบรมสั่งสอนจึงทำหน้าที่ได้เฉพาะเรื่องการชี้แนะแนวทางเท่านั้น แต่การทำการในสมองเป็นเฉพาะของแต่ละบุคคล แต่ละบุคคลจะเกิดความคิดและความเชื่อ ขึ้นพื้นฐานในเบื้องต้นได้นั้น จึงขึ้นอยู่กับ การชี้แนะของผู้ถ่ายทอดกระบวนการเพื่อการสร้างและพัฒนาความเชื่อ ศาสนา จริยธรรม และความจงรักภักดีให้เกิดขึ้นในกระบวนการคิดของบุคคล ซึ่งต้องผ่านการศึกษา อบรม ให้เข้าใจถึงแนวคิดและที่มาของความคิดต่าง ๆ ที่เชื่อมโยงสัมพันธ์กับปรัชญาของภูมิศาสตร์ ปรัชญาของประวัติศาสตร์ ปรัชญาของสุนทรียศาสตร์ ปรัชญาของ จริยศาสตร์ โดยมีปรัชญาของธรรมชาติ ปรัชญาของสังคมศาสตร์ เป็นหลักการแกนหลักในการเชื่อมโยงทางความคิด

ในทฤษฎีปรัชญาของสังคมศาสตร์ คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา โดยมีวัตถุ สิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม มีแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์ทำหน้าที่จัดการให้เกิดการจุ้นเจียว แบ่งปันให้แก่ทุกคน กินอยู่อย่างมีความสุข เพื่อให้การดำเนินการที่เป็นระบบชัดเจน จึงมีองค์กรเข้ามาทำหน้าที่จัดการเพื่อให้เกิดการแบ่งปันที่ดี ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจึงเป็นความสุขของทุกคน ครอบครัวเป็นสังคมขั้นเริ่มต้นที่มีกฎ ระเบียบและวิธีปฏิบัติที่ไม่ซับซ้อนมากนัก ครอบครัวจึงมีความสำคัญในขั้นเริ่มต้นสำหรับการพัฒนาสังคม และเป็นพื้นฐานในการเข้าใจสังคมในระดับที่ซับซ้อนมากขึ้น

แนวทางการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การปฏิบัติ มีแนวทางการดำเนินการ ดังนี้

1. **ขั้นเตรียมการ** เป็นขั้นการเรียนรู้ เพื่อการปรับเปลี่ยน รับแนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งโดยทั่วไปเรียกว่า ขั้นเปิดใจ เปิดความคิด มีขั้นตอน ดังนี้ 1) การปรับแบ่งพื้นที่ส่วนกลางของความคิด ร่วมกัน 2) การปรับแบ่งพื้นที่ส่วนกลางของกิจกรรมเพื่อปฏิบัติร่วมกัน และ 3) การใช้พื้นที่ชีวิตให้เป็นปรกติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพึ่งพาตนเอง

2. **ขั้นพึ่งตนเองและเกื้อกูลสังคม** หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง วางหลักความพอประมาณขึ้น พื้นฐานไว้ที่ตัวบุคคล โดยกำหนดความต้องการขั้นพื้นฐานไว้ที่ พอกิน พออยู่ พอใช้ และพอร่มเย็น ซึ่งเป็นขั้น พื้นฐานในระดับบุคคล ขั้นพื้นฐานในระดับครอบครัว และขั้นพื้นฐานในระดับสังคม ทั้ง 3 ระดับนี้มีความแตกต่างกัน การทำให้ทุกส่วนมีความสุข จึงต้องมีการเกื้อกูลซึ่งกันและกัน การพึ่งพาตนเองได้ในแต่ละระดับ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจึงเป็นฐานคิดให้รู้แบ่งปันและเกื้อกูลกันในสังคมนั้นต้องดำเนินการ อย่างไร ทฤษฎีการแบ่งปันที่เกิดจากการพึ่งพาตนเองได้และเกื้อกูลสังคม ควรดำเนินการดังนี้ 1) การปรับ แบ่งพื้นที่ความสุข 2) การสร้างเครือข่ายความสุขในสังคม 3) การแบ่งปันความสุขในเครือข่ายสังคม

3. **ขั้นร่วมสร้างเครือข่ายความสุขและการแบ่งปัน** การเข้าใจพื้นที่ความสุขในระดับครอบครัวทำให้เกิด การเห็นพื้นที่ความสุขในระดับชุมชน และการเห็นเครือข่ายของความสุขในระดับสังคม ซึ่งเป็นการร่วมสร้าง เครือข่ายความสุข และเป็นความสุขที่เกิดขึ้นจากการรู้จักแบ่งปัน ดังนั้นการสร้างเครือข่ายความสุขและการ สร้างเครือข่ายจากการแบ่งปัน จะทำให้เกิดขึ้นได้ต้องมีการจัดการ การจัดจะอย่างไร ซึ่งอาจจะแบ่งกัน จัดการ หรือจะร่วมกันจัดการ คำตอบไม่ได้เกิดจากการคิด แต่คำตอบขึ้นได้เกิดจากการปฏิบัติร่วมกันในสังคม

แต่ละระดับ มีแนวทางที่ควรดำเนินการ ดังนี้ 1) กิจกรรมในระดับที่ 1 การจัดการเครือข่ายความสุข 2) กิจกรรมในระดับที่ 2 การจัดการเครือข่ายการแบ่งปัน และ 3) กิจกรรมในระดับที่ 3 การจัดการประสานเครือข่ายความสุขและการแบ่งปัน

5. อภิปรายผล

ข้อค้นพบในเรื่อง หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีพลังอำนาจในการยกระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิต และมีความครอบคลุมในเรื่อง จิตใน 3 ลักษณะ สอดคล้องกับกิริติ บุญเจือ และคณะ (2558) ได้สรุปไว้ว่า หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสามารถเข้าใจเชิงปรัชญาได้ทุกแง่มุม ทั้งทางด้านอภิปรัชญา ญาณปรัชญา และปรัชญาจริยะ ข้อค้นพบด้านอภิปรัชญา พบว่า ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีเป้าหมายสอดคล้องกับแนวคิดด้านอภิปรัชญาเรื่องกายและจิตที่มีแนวคิดเรื่องเป้าหมายชีวิตที่ดีมีคุณภาพ ซึ่งสิริกร อมฤตวาริน (2558) ได้ชี้ให้เห็นถึงพลังทำการของสัจชาตญาณมนุษย์ เมื่อนุรักษ์ประพฤติตนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจะแสดงออกมาเป็นการสร้างสรรค์ ปรับตัว ร่วมมือ และแสวงหา และสุดาร์ตน์ น้อยแรม (2561) เรื่อง “หลักพอเพียงเชิงปรัชญาหลังนวยุคสายกลางในภาคปฏิบัติ : การศึกษาเชิงวิเคราะห์ วิจัย และวิธาน” พบว่า เกณฑ์พอเพียงกระบวนทรรศน์หลังนวยุคสายกลางเน้นไปที่ความสมดุล (balance) ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยวิธีคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ รวมทั้งวิเศษ แสงกาญจนวนิช และ เอนก สุวรรณบัณฑิต (2560) ศึกษาวิจัยเรื่อง “ความชอบธรรมของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในฐานะปรัชญาเพื่อการพัฒนาชาติ” เพื่อจะวิจัยความชอบธรรมในระดับปรัชญาด้วยปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง โดยเน้นการแสดงผลทางปรัชญา เพื่อจะชี้แจงทุกกลุ่มทุกฝ่ายให้นำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้เป็นฐานสำคัญในการกำหนดนโยบายเพื่อความสุขแก่ตนเอง สังคมและประเทศชาติได้

ความสอดคล้องดังที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมั่นใจได้ว่า การนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ร่วมกับพลังอำนาจของชาติทั้ง 11 ปัจจัยเป็นการยกระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ชุมชน สังคม และประเทศได้ และนำไปสู่การพัฒนาสังคมแห่งการแบ่งปันทั้งในระดับพื้นที่ ระดับองค์กร และระดับบุคคลและครอบครัว ประเทศ และภูมิภาค

6. ข้อเสนอแนะ

โดยสรุปพบว่าได้ความรู้ใหม่ในทฤษฎีทางปรัชญาแนวคิดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ยอมรับว่าพลังอำนาจของชาติทั้ง 11 ปัจจัยเป็นปัจจัยภายในที่เสริมปัจจัยพลังอำนาจของชาติด้วยการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปดำเนินการขับเคลื่อนและยกระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ด้วยเกณฑ์เชิงคุณค่าของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ใช้เกณฑ์ความพอเพียง ความพอประมาณเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีมีความสุข และนำไปสู่สังคมแห่งการแบ่งปันทั้งในระดับพื้นที่ ระดับองค์กร และระดับบุคคลและครอบครัว และประเทศชาติ

ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาวิจัย ผลจากการตีความและวิเคราะห์พบว่า ปัจจัยพลังอำนาจของชาติตามแนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นพลังอำนาจในการยกระดับคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้นจากวิถีชีวิตแบบเดิมที่ดำเนินการอยู่ เมื่อนำแนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ปรับกระบวนการคิดและกระบวนการปฏิบัติจะส่งผลให้มีความสุขมากขึ้นกว่าการใช้วิถีชีวิตแบบเดิม และสามารถยกระดับขึ้นได้

ตามศักยภาพพื้นฐานของแต่ละพื้นที่และตามศักยภาพของบุคคลผู้นำไปปรับประยุกต์ใช้โดยมีเป้าหมายสู่สังคม
แห่งการแบ่งปัน ซึ่งปัจจัยที่นำไปสู่พลังอำนาจของชาติต่อไป

การศึกษาครั้งต่อไปควรศึกษาประเด็น ปัจจัยพลังอำนาจของชาติตามแนวคิดหลักปรัชญาของ
เศรษฐกิจพอเพียงนำไปสู่สังคมแห่งการแบ่งปันได้อย่างไร และอะไรคือสังคมแห่งการแบ่งปันในทฤษฎีหลัก
ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

แนวคิดปัจจัยพลังอำนาจที่แบ่งออกเป็นปัจจัยภายในและภายนอกเป็นประโยชน์ในการใช้ขับเคลื่อน
หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในแต่ละปัจจัยที่สามารถนำไปประยุกต์เป็นปัจจัยหลักและปัจจัยรอง โดยใช้
ปัจจัยภายในเป็นปัจจัยหลัก และปัจจัยภายนอกเป็นปัจจัยรอง

บรรณานุกรม

กิริติ บุญเจือ และคณะ. (2558). “ลักษณะหลังนยุคในทฤษฎีความพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
ภูมิพลอดุลยเดชฯ”. รายงานวิจัย. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

_____. (2551). คู่มือจริยศาสตร์ตามหลักวิชาการสากล. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด เซน ปรีณตั้ง.

_____. (2546ก). ชุดเชนตจจห้น สอนปรัชญาภาษา่าย เล่มต้น ปรัชญาประชาชาบ้าน. กรุงเทพฯ : ฐาน
บัณฑิต.

_____. (2549). อรรถปริวรรต คู่เวรคู่กรรม ปรัชญาหลังนยุค. กรุงเทพฯ:จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

_____. (2545ก). ชุดปรัชญาและศาสนาเชนตจจห้น เล่มต้น เริ่มรู้จักปรัชญา. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัย
เชนตจจห้น.

_____. และ สิริกร อมฤตวาริน. (2561). “ปรัชญาธรรมาภิบาลที่พบได้ในอารยธรรมอียิปต์โบราณ”.

รายงานวิจัย. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

คณะกรรมการขับเคลื่อนสืบสานศาสตร์พระราชา สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ. (2560). การขับเคลื่อน

สืบสานศาสตร์พระราชาเพื่อการปฏิรูปประเทศ. กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคม

แห่งชาติ. (2550). ประมวลคำในพระบรมราโชวาทพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช

ตั้งแต่พุทธศักราช 2493 - 2549 ที่เกี่ยวข้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. พิมพ์ครั้งที่ 5.

กรุงเทพฯ : กลุ่มงานเศรษฐกิจพอเพียง สำนักคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

ชัยโรจน์ นพเฉลิมโรจน์. (2558). “หลักคุณภาพในโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริกับปรัชญาหลังน

ยุค : การศึกษาเชิงวิเคราะห์ วิจัย และวิจารณ์”. วิทยานิพนธ์ปรัชญาคุษณบัณฑิต. สาขาปรัชญา

และจริยศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

เดือน คำดี. (2541). ศาสนาศาสตร์. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ทินพันธุ์ นาคะตะ. (2564). รัฐศาสตร์ : ทฤษฎี แนวความคิด ปัญหาสำคัญ และแนวทางศึกษาวิเคราะห์

การเมือง. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ปราโมท หม่อมศิลา. (2561). “คุณภาพชีวิตของทหารไทยตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง : การศึกษาเชิงวิเคราะห์ วิจัย และวิธาน”. **คุษณินพนธ์ปรัชญาคุษณินบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

ผจงจิตต์ อธิคมนันทะ. (2543). **สังคมและวัฒนธรรมไทย**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2551) **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลศัพท์**. กรุงเทพฯ : เอส.อาร์.พริ้นติ้ง แมส โปรดักส์.

พลตรีธรรมบุญ วิถี. (2559). แนวทางการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำของสังคมไทยตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. **รายงานวิจัย**. กรุงเทพฯ : วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร.

มัลลิกา มัสอูดี. (ม.ป.ป.). “ประเด็นในการศึกษาทางด้านความเชื่อ ปรัชญา และศาสนา” ใน **ประมวลชุดวิชาสัมมนาไทยคดีศึกษา หน่วยที่ 13**. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

เมธา หริมเทพาธิป. (2563). “การพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนด้วยปรัชญาหลักการทำงานของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช”. **รายงานวิจัย**. สาขาปรัชญาและจริยศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

รวีช ตาแก้ว และคณะ. (2561). “ปรัชญาสหวิทยาการที่สนับสนุนพระปฐมบรมราชโองการ”. **รายงานวิจัย**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

วิทย์ วิศทเวทย์. (ม.ป.ป.). **จริยศาสตร์ : มนุษย์กับปัญหาจริยธรรม**. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ : อักษรทัศน์.

วิเศษ แสงกาญจนวนิช และ อนนก สุวรรณบัณฑิต. (2560). “ความชอบธรรมของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในฐานะปรัชญาเพื่อการพัฒนาชาติ”. **รายงานวิจัย**. สาขาปรัชญาและจริยศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

ศิริพันธ์ ถาวรทวิวงศ์. (2543). **ประชากรศาสตร์**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ศิโรตน์ ภาคสุวรรณ. (2542). **ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเบื้องต้น**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง
สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2554). **พระมหากษัตริย์นักพัฒนา เพื่อประโยชน์สุขสู่ปวงประชา**. กรุงเทพฯ : ศูนย์การพิมพ์เพชรรุ่ง.

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. (2560). **แนวคิดและทฤษฎีการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว**. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ : หจก. อรุณการพิมพ์.

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. (2559). **หลักการทรงงานในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว**. (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.).

สำนักราชเลขาธิการ. (2538). **ประมวลพระราชดำรัสและพระบรมราโชวาทที่พระราชทานในที่พระราชทานในโอกาสต่าง ๆ ปีพุทธศักราช 2538**. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง

สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2560). **พจนานุกรมศัพท์ปรัชญา ฉบับบัณฑิตยสภา**. กรุงเทพฯ : สำนักงานราชบัณฑิตยสภา.

สำนักงานราชบัณฑิตยสถาน. (2556). **พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 7 รอบ 5 ธันวาคม 2554**. กรุงเทพฯ : สำนักงานราชบัณฑิตยสถาน

สิริกร อมฤตวาริน. (2558). “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับความสุขแท้ตามความเป็นจริง : การศึกษาเชิงวิเคราะห์ วิจัย และวิธาน”. **ดุชนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

สุดารัตน์ น้อยแรม. (2561). “หลักพอเพียงเชิงปรัชญาหลังนวยุคสายกลางในภาคปฏิบัติ : การศึกษาเชิงวิเคราะห์ วิจัย และวิธาน”. **ดุชนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

สุเมธ เมธาวิทยกุล, รศ. (2540). **ปรัชญาเบื้องต้น**. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร : โอ. เอส. พริ้นติ้ง เฮ้าส์.
อภิชัย พันธเสน และคณะ. (2560). “ยั่งยืน มีความสุขด้วยเศรษฐกิจพอเพียง : หนึ่งทศวรรษครึ่งแห่งการวิจัยเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง”. **รายงานวิจัย**. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

อภิชัย พันธเสน, สรวิชัย เปรมชื่น และพิเชษฐ์ เกียรติเดชปัญญา. (2546). **การประยุกต์พระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงกับอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม**. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

Best, S. and Kellner, D. (1999). **Postmodern Theory**. New York : The Guilford Press.

Earle, W. J. (1992). **Introduction to Philosophy**. New York: McGraw-Hill.

John Passmore” (1975). **A Hundred Years Of Philosophy**. <https://www.amazon.com/Hundred-Years-Philosophy-John-Passmore/dp/B007BWJHR2>

Kuhh, T.S. (1970). **The Structure of Scientific Revolution**. Chicago: University of Chicago Press.